

Daniel Kitabı — Əlli Beşinci Bölüm

Peyğəmbərlik Toxumasının Üzünün Açılması: Cəbrayılın Danielə Vəhyi

Jeff Pippenger

2024-01-19

Qabriel, Yeremya peyğəmbərin peyğəmbərliyindəki yetmiş illik əsarəti, habelə Musanın andını və lənətini dərk etdikdən sonra Danielin yanına gəldi.

Onun padşahlığının birinci ilində mən, Daniel, kitablar vasitəsilə illərin sayını anladım; Rəbbin sözünün Yeremya peyğəmbərə gəldiyi həmin illərin sayını ki, O, Yerusəlimin viranəlikləri üzərində yetmiş ili tamamlayacaqdı.... Bəli, bütün İsrail Sənin qanununu pozdu, hətta üz döndərərək getdi ki, Sənin səsinə itaət etməsin; buna görə də lənət üzərimizə töküldü, həmçinin Allahın qulu Musa qanununda yazılmış and, çünki Ona qarşı günah etdik. O da sözlərini, bizə və bizə hökm edən hakimlərimizə qarşı söylədiyi sözləri, başımıza böyük bir bəla gətirməklə təsdiqlədi; çünki bütün səma altında Yerusəlimin başına gətirilənə bənzər bir şey edilməmişdir. Musa qanununda yazıldığı kimi, bütün bu bəla başımıza gəldi; yenə də Allahımız Rəbbin önündə yalvarmadıq ki, öz təqsirlərimizdən dönək və Sənin həqiqətini anlayaq. Buna görə də Rəbb bəlanı gözlədi və onu başımıza gətirdi; çünki Allahımız Rəbb etdiyi bütün işlərdə salehdir; amma biz Onun səsinə itaət etmədik. Daniel 9:2, 11–14.

Danielin işlətdiyi və “and” kimi tərcümə olunan söz, Levililər kitabının iyirmi altıncı fəsilində Musanın işlətdiyi və “yeddi dəfə” kimi tərcümə olunan eyni sözdür. Sister White bizə bildirir ki, doqquzuncu fəsildə Daniel Yeremyanın yetmiş illik dövrü ilə iki min üç yüz illik dövr arasındakı əlaqəni anlamağa çalışırdı. Səkkizinci fəsildə Cəbrayıl Danielə iki min üç yüz günün görüntüsünü anlatmaq əmr olunmuşdu və Cəbrayıl doqquzuncu fəsildə geri qayıdıb Danielə yeddinci, səkkizinci və doqquzuncu fəsillərin mövzusu olmuş iki görüntünü zehində bir-birindən ayırmağı bildirdiyi zaman öz işini tamamlayır. Bu iki görüntü 1798-ci ildə möhürü açılmış “biliyin artması”nın mövzusudur.

Yeremyanın yetmiş ili və Musanın “lənəti” hər ikisi Musanın “andı” ilə təmsil olunan “yeddi zaman”ın rəmzləridir; lakin Qabriel iki min üç yüz illik dövrün bölgüsünü təqdim edəcəkdir. Bu dövr yalnız tapdalanma ilə bağlı görüntünün (“chazon”) və zühurun görüntüsünün (“mareh”) qarşılıqlı əlaqəsi düzgün ayırd edildikdə düzgün şəkildə bölünə bilər. Qabriel əvvəlcə yəhudilərə dörd yüz doxsan illik bir sınaq müddətinin verildiyini müəyyən etdi. Həmin dövr, yetmiş illik əsarəti doğurmuş olan dörd yüz doxsan illik üsyan dövrü ilə eyni idi.

İyirmi dördüncü ayədəki “müəyyən edilmiş” sözü e.ə. 457-ci ildə üçüncü fərmanın verilməsindən başlayaraq e. 34-cü ildə Stefanın daş-qalaq edilərək öldürülməsinədək olan dövrə aiddir, lakin iyirmi altıncı və iyirmi yeddinci ayələrdəki “müəyyən edilmiş” sözü bütpərəstliyin və papalığın viranə qoyan qüvvələrini göstərir.

Altmış iki həftədən sonra Məsih kəsilib atılacaq, lakin özü üçün deyil; və gələcək hökmdarın xalqı şəhəri və müqəddəs məkanı dağıdacaq; onun sonu daşqınla olacaq, və müharibənin

sonuna qədər viranəliklər təyin edilmişdir. O, bir həftə üçün çoxları ilə əhdi möhkəmləndirəcək; və həftənin ortasında qurbanı və təqdiməni dayandıracaq, və iyrəncliklərin yayılması üzündən oranı viran qoyacaq, ta kamilləşməyədək; və təyin edilmiş olan viran qalmışın üzərinə töküləcək. Daniel 9:26, 27.

Cəbrail Danielə bildirir ki, “Məsih” “kəsilib atıldıqdan” “sonra” “gələcək hökmdarın xalqı şəhəri və müqəddəs məkanı dağıdacaq.” Bütperəst Roma miladdan sonra 66-cı ildən 70-ci ilədək tam üç il yarım davam edən mühasirədə “şəhəri və müqəddəs məkanı” dağıtdı. Cəbrail müəyyən edir ki, “müharibənin sonu” “daşqınla” olacaq və müharibə “viranəliklərdən” ibarət olacaq. Yerusəlimə və müqəddəs məkana qarşı həyata keçirilən müharibə bütperəstlik və papalıq tərəfindən icra edilən tapdalanma idi. Başlanğıcda Yerusəlimi dağıdacaq bütperəst qüvvə Babil idi, lakin Məsih çarmıxa çəkildikdən sonra onu dağıdacaq bütperəst qüvvə bütperəst Roma oldu. Lakin müqəddəs məkana və orduya qarşı müharibə iki viranə edən qüvvə tərəfindən icra olundu və Müqəddəs Yazılarda bu iki viranə edən qüvvədən ikincisi papalıqdır.

Papalıq “daşan qırmancı” kimi təmsil olunan gücdür; o, Daniel on birin qırxıncı ayəsində “daşaraq keçən” qüvvədir. Babil ilə başlayan və Musa tərəfindən Qanunun Təkrarı kitabında qaranlıq sözlər söyləyən dəmir millət kimi təsvir edilən qüvvə ilə davam edən Yerusəlimin tapdalanmasının ardınca papalıq gəldi. Tapdalanmanın sonuna qədər “viranəliklər” “müəyyən edilmişdi”. İyirmi yeddinci ayədə Məsih əhdi bir həftə müddətinə çoxları ilə təsdiq edir. Həmin həftənin ortasında, Məsih göydəki məbəddə Öz baş kahinlik xidmətinə başladığı üçün, yer üzündəki qurban sistemi dayanacaqdı. Yəhudilərin onlar üçün ayrılıb kəsilmiş sınaq müddəti ərzindəki itaətsizliyi üzündən, məbəd və şəhər yenidən viran edilməli idi.

Ayədə belə deyilir: “Və iyrəncliklərin yayılması üzündən o, oranı viran qoyacaq; ta kamilliyə qədər, və müəyyən edilmiş olan şey viran qalmışın üzərinə töküləcək.” Yəhudilər sınaq müddətlərinin kasasını nəhayət ağzınadək doldurduqda, şəhər və məbəd müharibənin sonunadək viran qalmalı idi. 1798-ci ildə tapdalanmanın “kamilliyi” zamanı papalığın ölümcül yara alması “müəyyən edilmişdi”. Bundan sonra isə şəhər və məbəd, yəhudilərin üç fərman altında həqiqi Babildən çıxmaları ilə timsallaşdırıldığı kimi, bərpa olunmalı və yenidən tikilməli idi.

Həmin müharibənin tamamına yetməsinədək Yerusəlim papalıq hakimiyyəti tərəfindən tapdalanmalı idi. İki min üç yüz ilin daxilindəki ayrı-ayrı dövrləri təşkil edən peyğəmbərlik müddətləri yalnız yetmiş ilin tapdalanma görüntüsünün müqəddəs məkanın və ordunun bərpası görüntüsü ilə əlaqəsi başa düşüldükdə düzgün anlaşıla bilər. Musanın lənətinin səpələnmə görüntüsünü rədd etmək, toplanma görüntüsünü rədd etmək deməkdir. Yetmiş ilin görüntüsü səpələnmə görüntüsüdür. İki min üç yüz ilin görüntüsü toplanma görüntüsüdür. Yetmiş ilin görüntüsü səpələnmənin “chazon” görüntüsüdür, iki min üç yüz ilin görüntüsü isə toplanmanın “mareh” görüntüsüdür.

Buna görə də Allahın birləşdirdiyini qoy insan ayırmasın. Mark 10:9.

İki görüntü peyğəmbərlik baxımından bir-birinə birləşdirilmişdir və onlardan birini rədd etmək hər ikisini rədd etmək deməkdir. Bu həqiqət göstərir ki, Adventizm iyirmi üç yüz illik peyğəmbərliyi müdafiə etdiyini iddia etməsinə baxmayaraq, Adventizmin mərkəzi sütununu rədd etmişdir; necə

ki, 1863-cü ildə “yeddi vaxt”ı da rədd etmişdilər. Məgər yəhudilər Allahın qanununu qoruduqlarını iddia etmirdilərmə? Məgər qədim İsrail Məsihi gözlədiyini bəyan etmirdimi? Əgər Allahın Kəlamını dəstəkləmirsə, sadəcə iddia heç bir məna daşımır.

Millerçilər nəhayət 1844-cü il oktyabrın 22-ni iki min üç yüz gün dövrünün sonu kimi müəyyən etdilər, lakin onların anlayışı məhdud idi. Yalnız böyük məyusluqdan sonra səmavi müqəddəs məkan və Məsihin həmin tarixdə Ən Müqəddəs Yərə daxil olması barədə işıq gəldi. Yalnız həmin tarixdən sonra onlar üçüncü mələyin xəbərini və Allahın qanununu gördülər.

Rəbb iki min üç yüz il ilə əlaqəli peyğəmbərlik nurunu artırmağı niyyət etmişdi və 1856-cı ildə O, daha artıq nur üçün qapını açdı; sonrakı yeddi il ərzində isə Adventizm həmin qapını bağladı. Yalnız 11 sentyabr 2001-ci ildən sonra Rəbb peyğəmbərlik tədqiqatçılarını yenidən Hiram Edsonun məqalələrinə yönəltdi və “yeddi vaxt”ın nuru bir daha artmağa başladı.

İki min üç yüz illik peyğəmbərliklə iki min beş yüz iyirmi illik peyğəmbərliyin arasındakı əlaqəni görməkdən imtina edən Adventizm, 22 oktyabr 1844 tarixini naqis və natamam bir şəkildə anlamağa başladı.

S. S. Snow çarmıxa çəkilmə üçün tarixi müəyyən etdikdən sonra, 22 oktyabr 1844-cü il tarixi təsbit olundu.

Buna görə bil və anla ki, Yerusəlimi bərpa etmək və yenidən qurmaq üçün verilən əmrin çıxmasından Məsih Rəisədək yeddi həftə və altmış iki həftə olacaq; küçə yenidən qurulacaq və divar da, çətin zamanlarda belə. Və altmış iki həftədən sonra Məsih kəsilib atılacaq, lakin özü üçün deyil; və gələcək rəisin xalqı şəhəri və müqəddəs məkanı dağıdacaq; onun sonu daşqınla olacaq və müharibənin sonunadək viranəliklər təyin edilmişdir. Və o, bir həftə ərzində çoxları ilə əhdi təsdiq edəcək; və həftənin yarısında qurbanı və təqdiməni dayandıracaq, və iyrəncliklərin yayılması üzündən oranı viran qoyacaq, ta kamilləşmə anınadək; və təyin olunmuş olan şey viran qalmışın üzərinə töküləcək. Daniel 9:25–27.

Millerçilər çarmıxa çəkilmənin doğru tarixini müəyyən etdilər və bundan sonra iki min üç yüz illik dövrün sonu müəyyənləşdirildi. Yəhudilərin sınaq müddətlərinin kasasını “İyrəncliklərin yayılması” ilə təmsil olunduğu kimi ağzınadək doldurmaları səbəbilə Məsihin “əhdi” təsdiq etdiyi həftənin “ortasında” “Məsh olunmuşun kəsilib atılması” da müəyyən edildi. Xaç, Gecəyarısı fəryadının xəbərinin tanınmasında zəruri olan tarixi nişanə oldu.

Allahın qüdrətinin belə güclü təzahürünü doğuran ayələrdə mövcud olan nurun varlığına baxmayaraq, Millerçilər heç vaxt Danielin iki görüntü arasındakı münasibəti anlamaq arzusunda təmsil olunan həmin ayələrə dair anlayışa yetişmədilər. Məsihin əhdi təsdiq etdiyi həftə iki dövrə bölünmüşdü; daha sonra Bacı Uayt bunların Məsihin üç il yarımliq şəxsi xidmətini, ardınca isə şagirdlər vasitəsilə təmsil olunan xidmətini göstərdiyini müəyyənləşdirdi. Onlar gördülər ki, çarmıxın tarixi nişanı 22 oktyabr 1844-cü il tarixini müəyyən etmək üçün lövbərə çevrildi, lakin görmədilər ki, o, həm də üç il yarımından ibarət iki eyni dövrün mərkəzini təmsil edir və beləliklə, Allahın Musa vasitəsilə Öz əhdinin “mübahisəsi” adlandırdığı “yeddi vaxt”ı təmsil edir.

O zaman Mən də sizə qarşı çıxacağam və günahlarınıza görə sizi daha yeddiqat cəzalandıracağam. Üzərinizə qılınc gətirəcəyəm ki, o, əhdimin davasının intiqamını alsın; və şəhərlərinizin içində bir yerə toplandığınız zaman aranızda vəba göndərəcəyəm; və siz düşmənin əlinə təslim ediləcəksiniz. Levililər 26:24, 25.

Məsih çoxları ilə əhdi təsdiqləyərkən, Onun itaətsiz yəhudilərlə üstündə çəkişdiyi məhz həmin əhd idi. Onun “əhdinə dair çəkişmə”si e.ə. 723-cü ildə, assuriyalılar şimal padşahlığını əsarət altına apardıqda başladı və bundan sonra min iki yüz altmış peyğəmbərlik günü ərzində bütpərəstlik həqiqi İsraili tapdaladı. Bu tapdalanmanın ardınca isə daha min iki yüz altmış peyğəmbərlik günü gəldi; bu müddətdə papalıq ruhani İsraili tapdaladı.

Məsihin əhdi təsdiq etdiyi peyğəmbərlik həftəsi, iki min üç yüz illik görüntünün yerinə yetməsi olaraq, həmçinin iki min beş yüz iyirmi illik görüntünü də təmsil edirdi. Millerçilər iki min üç yüz illik peyğəmbərliyin kifayət qədər hissəsini dərk etdilər ki, Gecəyarısı Fəryadı xəbərini düzgün şəkildə elan etsinlər, lakin onlar Cəbrayılın doqquzuncu fəsildəki təfsirinin çatdırmaq üçün nəzərdə tutulduğu nurun bir hissəsini rədd etməyi seçdilər.

Cəbrayıl Danielə “iş” və “görmə” kimi təmsil olunan iki görüntünü düzgün şəkildə ayırmağı (zehində bir-birindən fərqləndirməyi) tapşırırdı və bu tövsiyənin yerinə yetirilməsi olaraq, Bacı Uayt bizə bildirir ki, yetmiş həftə (“yeddi vaxt”ın bir rəmzi) ilə iki min üç yüz il arasındakı münasibəti anlamağa çalışarkən Danielin məhz əsas qayəsi bu idi.

Adventizmin “yeddi zaman”ı rədd etməsi onları elə bir mövqeyə qoydu ki, iyirmi üç yüz ildən kəsilib ayrılan dörd yüz doxsan illik birinci dövrün Musanın “Onun əhdinin çəkişməsi” kimi müəyyən etdiyi əhdə qarşı üsyanı təmsil etdiyini anlaya bilmədilər.

Həmçinin onların, həftənin ortasında baş vermiş çarmıxa çəkilmənin sadəcə tarixi müəyyənləşdirməklə kifayətlənmədiyini, çünki bunun Məsihin əhdin qanı ilə İsrailin itaətsizliyi ilə olan mübahisəsinin məhz mərkəzini aşkar etdiyini dərk etmələri də əngəllənmişdi. Onlar bu həqiqətə kor idilər ki, çarmıxda çoxları üçün tökülən, Onun əhdini təsdiq edən qan, eyni zamanda Levililər iyirmi beş və iyirmi altıda bəyan edilmiş əhdi də təsdiq edirdi.

Qədim İsrail öz üzərinə elə bir əhd götürdü ki, onlar bu əhdi “Rəbbin dediyi hər şeyi edəcəyik” bəyanı ilə müəyyənləşdirdilər; Məsihin təklif etdiyi əhdin isə Onun qanununun ürək üzərinə yazılmasını tələb etdiyindən tamamilə bixəbər idilər. Əhdin şərtlərinə verdikləri fəriseyçi tərifi onların həqiqi əhdi dərk etmələrinə və qəbul etmələrinə mane oldu.

Müasir İsrail həftənin ortasında çarmıxın qanını elə ifadələrlə müəyyənləşdirmişdir ki, bu da Məsihi rədd edib Sezardan başqa padşahımız yoxdur deyə bəyan etdikləri zaman qədim İsrailin üzərində olan həmin korluğu müasir İsrail üçün də doğurur.

Müasir İsrail, Cəbrayılın Danielə təsvir etdiyi tarixin yalnız əhdin təsdiqini deyil, həm də həmin əhdi rədd edənlərin üzərinə gətirilən səpələnməni də ehtiva etdiyini görməkdə kordur; çünki ayələr göstərir ki, bütpərəst Roma (“gələcək olan hökmdar”) şəhəri və müqəddəs məkanı viran edəcəkdi və müharibənin sonunadək (müqəddəs məkanı və ordunu tapdalayan həmin müharibə boyu) “viranlıqlar”ın, cəm şəkildə, qərara alındığı müəyyən edilmişdi.

Məsihin çoxları ilə əhdi təsdiq etmək üçün Öz qanını tökdüyü tarixdə, bütpərəst və papalığ Romanın iki viranedicisi qüvvəsi xüsusi şəkildə müəyyən edilir. Çarmıx üzərində tökülən qan, Məsihin səmavi məbədə gətirdiyi şeydir və iyirmi üç yüz illik “mareh” görüntüsü ilə təmsil olunan Onun işinin rəmzidir. Həmin tarix, məbədi və ordunu tapdalayacaq iki viranedicisi qüvvə ilə təmsil olunan iki min beş yüz iyirmi illik “chazon” görüntüsünün tarixi ilə bir-birinə hörülmüşdür.

Millerin yuxusunda cəvahirat kimi təsvir olunan həqiqətlər günəş qədər parlaq saçır, lakin onlar natamam idi. Axır günlərdə, Gecəyarısı Fəryadı hərfi mənada yenidən təkrar edildikdə, həmin o cəvahiratlar “toz fırçası olan Adam” tərəfindən yeni, daha böyük mücrünün içinə atılacaq və o zaman əvvəlkindən on qat daha parlaq saçacaqlar. Onlar son Gecəyarısı Fəryadı ismarıcının sınağına çevrilirlər. Həmin cəvahiratlar Habakkukun peyğəmbərlik etdiyi iki şahid tərəfindən xüsusi olaraq lövhələr kimi müəyyən edilmişdi. 1843 və 1850-ci illərə aid pioner cədvəllərinin iki lövhəsi “sətir üstünə sətir” bir-birinin üzərinə qoyulduqda, Millerin cəvahiratları xüsusi şəkildə müəyyən edilir və bununla həmin cəvahiratlar son Gecəyarısı Fəryadının ismarıcını təmsil edir.

İki cədvəl üzərindəki həqiqətlərin çoxu 1844-cü ildən əvvəl yerinə yetmiş peyğəmbərlikləri göstərir; məsələn, Danielin yeddinci və səkkizinci fəsillərindəki vəhşilərin müəyyənləşdirilməsini. Danielin ikinci fəslindəki surət təsvir edilmişdir. Görüntünü təsbit edən amilin Roma, yoxsa Antiox Epifanes olması barədə mübahisə oradadır. Birinci məyusluq və Habaqququn, həmçinin on bakirənin gecikmə vaxtı oradadır. Üçüncü mələyin gəlişi də, səmavi məbəddə oradadır. Bütpərəstliyin rəmzi kimi “gündəlik” oradadır. Və əlbəttə, İslamın üç “Vay”ı da oradadır. Bir yerə gətirildikdə, bu cədvəllər Yəhuda qəbiləsinin Aslanı peyğəmbərlik həqiqətinin möhürünü açıdıqda baş verən “bilik artımı”nın bir təsvirini təqdim edir.

1798-ci ildə son vaxtda açılmış peyğəmbərlik biliyinin rəmzi olan Ulai çayı görüntüsünü, eləcə də William Millerin yuxusundakı yeni, daha böyük mücrünün içindəki cəvahiratı təşkil edəcək dərəcədə artmış həmin biliyi nəzərdən keçirməyimizi yekunlaşdırarkən, onların tarixində natamam qalmış Millerçi həqiqətlərə yenidən qayıdacağıq. Bunların bəziləri Millerçilərin yaşadıkları tarixi dövrə görə natamam vəziyyətdə qalmışdı, digərləri isə üçüncü mələyin irəliləyən işığına ayaq uydurmaqdan imtina edənlərin itaətsizliyi ucbatından natamam buraxılmışdı.

Bu məsələləri növbəti məqalədə davam etdirəcəyik.

“Allahın bir xəbərlə göndərdiyi kəslər sadəcə insanlardır, lakin onların daşıdıqları xəbərin mahiyyəti nədir? Allahın sizdən nəyin üstün tutulmalı olduğunu soruşmadığına görə, siz xəbərdarlıqlardan üz döndərməyə və ya onlara yüngül yanaşmağa cürət edə bilərsinizmi? Allah elə insanları çağırır ki, onlar danışsınlar, yüksək səslə car çəksinlər və əsirgəməsinlər. Allah Öz elçilərini bu zaman üçün Öz işini yerinə yetirmək üçün qaldırmışdır. Bəziləri Məsihin salehliyi haqqında olan xəbəri qoyub, həqiqət xəbərini arzu olunan bütün lütf və cəlalılıqla söyləmədiklərinə görə, o adamları və onların nöqsanlarını tənqid etməyə yönəlmişlər. Onlarda həddindən artıq qeyrət var, həddindən artıq ciddidirlər, həddindən artıq qətiyyətlə danışirlər; və bir çox yorğun və əzilmiş canlara şəfa, həyat və təsəlli gətirəcək olan xəbər müəyyən ölçüdə kənarda qalır; çünki nüfuz sahibi adamlar Allahın dediyinə qarşı çıxaraq öz ürəklərini qapadıqları və öz iradələrini qarşı qoyduqları nisbətdə, işıq və dirildici qüvvə üçün həsrətlə gözləyib dua etmiş olanlardan işıq şüasını almağa çalışacaqlar. Məsih Öz qullarına qarşı

deyilmiş bütün sərt, qürurlu, istehzal sözləri Özünə qarşı deyilmiş kimi qeyd etmişdir.

“Üçüncü mələyin xəbəri dərk edilməyəcək; yer üzünü öz izzəti ilə nurlandıracaq nur, onun artmaqda olan izzətində yeriməkdən imtina edənlər tərəfindən saxta nur adlandırılacaq. Görülə biləcək iş, onların imansızlığı üzündən, həqiqəti rədd edənlər tərəfindən görülməmiş qalacaq. Həqiqət nuruna qarşı çıxan sizə yalvarırıq ki, Allahın xalqının yolundan çəkilin. Qoy göydən göndərilmiş nur onların üzərinə aydın və sabit şüalarla saçsın. Allah bu nurun gəlib çatdığı sizi, ondan necə istifadə etdiyinizə görə məsul tutur. Eşitmək istəməyənlər məsul tutulacaqlar; çünki həqiqət onların əli çatan yerə gətirilmişdi, lakin onlar öz imkan və imtiyazlarını xor gördülər. İlahi təsdiq nişanəsi daşıyan xəbərlər Allahın xalqına göndərilmişdir; xeyirxahlıq və həqiqətlə dolu olan Məsihin izzəti, əzəməti, salehliyi təqdim edilmişdir; İsa Məsihdə Allahlığın bütün dolğunluğu, qəlbləri qərəzlə bağlanmamış olanların hamısını cəlb etmək üçün gözəllik və məlahətlə aramızda bəyan edilmişdir. Biz bilirik ki, Allah aramızda fəaliyyət göstərmişdir. Biz canların günahdan salehliyə döndüyünü görmüşük. Biz peşman olanların qəlblərində iman yenidən dirçəldiyini görmüşük. Məgər biz təmizlənilib öz yolu ilə gedən və yalnız biri dönüb Allaha izzət verən cüzamlılar kimi olmalıyıq? Gəlin, əksinə, Onun xeyirxahlığından danışaq və ürəklə, qələmlə və səsle Allaha həmd edək.” Review and Herald, 27 may 1890.